

Argumenter mod brugerbetaling

1. Indledning

Denne artikel handler om brugerbetaling for offentlige ydelser. Eller med andre ord om at gennembryde det princip, der normalt betegnes som »gratisprincippet«.

Brugerbetaling betegner i den offentlige debat flere forskellige fænomener, herunder også finansiering via fondsdannelser o.l. I denne sammenhæng defineres brugerbetaling imidlertid derved, at (en del af) udgifterne ved det offentlige ydelser betales direkte af den enkelte bruger - dette princip kaldes til tider også takstfinansiering.

Der er fremført mange argumenter for brugerbetaling. Det er således bl.a. fra de kommunale organisationers side blevet hævdet, at de fremtidige kommunale opgaver vil blive vanskelige at finansiere alene via skatterne. Som der står i Danske Kommuner nr. 12, 1987: »Der er vist efterhånden bred politisk enighed om, at skattetrykket på de personlige indkomster ikke kan tage meget mere«.

Helt centralt er det, at brugerbetaling i højere grad *synliggør* de reelle omkostninger ved offentlige ydelser. Borgerne får bedre muligheder for at *vælge* mellem forskellige produkter, f.eks. gulerødder og biblioteksbøger, på et reelt prisgrundlag. Som Jørgen Lotz siger i en artikel i

AKF-nyt, har brugerbetaling typisk en god »signaleffekt«.

Denne artikel handler imidlertid ikke om disse argumenter *for* brugerbetaling. Ej heller handler den om, hvordan brugerbetaling på de enkelte områder i praksis sættes i værk. Derimod handler den om de principielle *modargumenter*, der mere eller mindre automatisk fremføres, hver gang spørgsmålet om brugerbetaling kommer på tale.

Når det forekommer tiltrængt specielt at behandle modargumenterne, hænger det sammen med, at det ofte er svært at finde kernen i de modargumenter, der fremføres. Ubestridelige samfundsværdier - som f.eks. beskyttelse af de svage - tages til indtægt for, at gratisprincippet må fastholdes eller udbygges, selv om det ikke forekommer indlysende, at disse værdier overhovedet berøres af spørgsmålet.

I de nedenstående 5 afsnit behandles derfor ét for ét de principielle argumenter mod brugerbetaling, som jeg har kunnet identificere i den offentlige debat:

- Det offentlige ydelser som »samfundsopgaver« (afsnit 2)
- Den plyndrede skatteborger (afsnit 3)
- Omfordelingssynspunkt (afsnit 4)
- Adfærdsreguleringssynspunkt (afsnit 5)
- Administrativt besvær (afsnit 6)

Der gøres især noget ud af at *rubricere* argumenterne rigtigt. Således er det omfordelingssynspunkt, der ofte fremføres i debatten, typisk ikke så vidtrækkende, som man umiddelbart skulle forvente.

Nogle læsere vil undre sig over, at der

ikke står noget om debattørernes *interesser* i artiklen. Dette er imidlertid en simpel følge af artiklens snævre formål: at afklare argumenterne. Når man har dette formål, må man som udgangspunkt vurdere argumenterne efter deres *pålydende* og ikke gå ind i letkøbte interessebetragtninger.

Det skal også understreges, at det ikke er hensigten at tage stilling til *kvaliteten* af de *værdier*, der fremhæves i debatten. Forfatterens ambitioner går ikke længere end til en afklaring af, hvordan de faktisk anvendte argumenter forholder sig til de fremhævede værdier.

2. Det offentliges ydelser som »samfundsopgaver«

Det hævdes ofte, at det offentliges ydelser udgør en »samfundsopgave«, og at der derfor ikke kan kræves betaling af borgerne. Et typisk eksempel er, hvad viceamtsborgmester Vagn Ry Nielsen skriver i Uddannelse nr. 4, 1987 om betaling for undervisningen på de amtskommunale enkeltfagsinstitutioner:

»Blot bør det i forbifarten give anledning til undren, at der betales for undervisningen. Dette forhold bør ophøre. Undervisning er - som sygehusbehandling - en samfundsopgave«.

Det er svært at argumentere imod, at undervisning og sygehusbehandling er samfundsopgaver. Men i hvilken forstand er det et fuldgyldigt argument for, at der skal være 100 pct. offentlig finansiering? Hvis vi skal acceptere det, må vi i hvert fald først vide, hvordan ordet »samfundsopgave« skal forstås. Det kan være, at »samfundsopgave« skal forstås som alle de ydelser, det offentlige *faktisk* leverer. I så fald er Vagn Ry Nielsen formentlig inkonsekvent. Ingen vil vel påstå, at der slet ikke skal betales for ydelser fra det 100

pct. offentligt ejede DONG, eller at det skal være gratis at køre med DSB.

Hvis »samfundsopgave« i stedet skal forstås som en ydelse, som kun det offentlige *kan* levere, er undervisning og sygehusbehandling dårlige eksempler. Undervisning leveres faktisk i et vist omfang af private, og der er jo ikke noget principielt i vejen for privat organiseret sygehusbehandling.

Man kan også forestille sig, at »samfundsopgave« opfattes som noget, der *bør* forbeholdes offentlig finansiering, fordi det ikke er rimeligt at kræve betaling af borgerne. I så fald hænger påstanden logisk sammen. Der er imidlertid ikke fremført noget egentligt argument, idet jo netop begrebet »samfundsopgave« ønskes brugt til at *argumentere* for 100 pct. offentlig finansiering.

Endelig kan man forestille sig - og det er nok det rimeligste - at »samfundsopgave« opfattes som noget, der af én eller anden grund *bør* forbeholdes offentlig *organisering*. Det er imidlertid svært at se, at der uden videre herfra kan sluttes til, at det offentlige også skal *finansiere* opgaven fuldt ud. Det må vel i det mindste kræve yderligere argumentation, f.eks. ud fra omfordelings- eller adfærdsreguleringssynspunkter, jfr. afsnit 4 og 5 i denne artikel.

Det må konkluderes, at »samfundsopgave«-argumentet næppe har et selvstændigt indhold.

3. Den plyndrede skatteborger

»Det er ikke rimeligt, at der både skal kræves højere skatter og brugerbetaling. Hvis skatteborgeren skal acceptere brugerbetaling, må skatten *først* sættes ned«.

Det ovenstående er ikke et citat fra en bestemt person, men derimod kernen i det argument, jeg har kaldt »Den plyndrede skatteborger«. Argumentet fremføres of-

te af personer med tilknytning til Fremskridtspartiet, men dog også mere bredt.

Det er let at se, at dette argument sammenblander spørgsmålet om brugerbetaling med spørgsmålet om de offentlige udgifters *niveau*. Hvis de offentlige udgifters niveau holdes konstant, er der jo ingen tvivl om, at brugerbetaling medfører en lavere skattesats.

Men hvad med *summen* af brugerbetaling og skattebetaling? Det kan siges med sikkerhed, at denne sum i hvert fald ikke har en opadgående tendens ved forøget brugerbetaling. Tværtimod vil summen formentlig have en *nedadgående* tendens, idet der ved forøget brugerbetaling vil være et incitament til at *erstatte* de offentlige ydelser med noget andet, f.eks. at passe sine børn selv en del af dagen.

I betragtning af hvor let dette skatteborgerargument kan tilbagevises, er dets popularitet forbløffende. Det er f.eks. også hovedpointen hos Georg Metz, når han i Danske Kommuner nr. 22, 1987 ironiserer over angrebene på gratisprincippet. Georg Metz beskriver her bl.a., hvordan nogle har så travlt med at tjene penge til skattevæsenet, at de ikke har tid til at gå på biblioteket eller komme på hospitalet. Og han afslutter med at sige:

»...Det bliver sjovt at se dem i ansigtet, når de skal betale for at blive behandlet for den prop, de får, når »gratisprincippet« bliver ophævet«.

Driver Georg Metz gæk med sin egen argumentation? Eller kan han virkelig ikke se, at brugerbetaling vil gøre det lettere for den travle skatteborger? Under alle omstændigheder er det tankevækkende, at en så overfladisk argumentation tilsyneladende er gangbar, når gratisprincippet skal forsvares.

4. Omfordelingssynspunkt

Ved diskussioner om brugerbetaling hæv-

des det som oftest helt generelt, at brugerbetaling »vender den tunge ende nedad«. De samfundsgrupper, der i forvejen er svagt stillede, stilles angiveligt *endnu svagere*, hvis der indføres (forøget) brugerbetaling.

Der er et utal af eksempler på anvendelsen af dette argument, bl.a. fra folketingsdebatter om brugerbetaling, og da dets indhold for så vidt er ganske klart, er der ingen grund til at remse op. Der er heller ingen tvivl om, at argumentet har en betydelig politisk gennemslagskraft. Kun få politikere tør præsentere sig for vælgerne som en omvendt Robin Hood. Men i hvilket omfang er udgangspåstanden overhovedet rigtig? Vender brugerbetaling generelt den tunge ende nedad?

En afklaring af dette spørgsmål må foretages i 2 tempi. For det første må det afklares, hvilken *virkning på indkomsten* brugerbetaling har for forskellige samfundsgrupper og forskellige offentlige ydelser. For det andet må det diskuteres, om der er *andre* omfordelingsmuligheder, der er lige så gode som eller bedre end omfordeling via gratisprincippet.

Allerførst må dog nævnes en påstand, der *ikke* har med omfordeling at gøre. Når f.eks. gratisprincippet på bibliotekerne diskuteres, hævdes det næsten altid, at brugerbetaling vil afskære de fattige fra at låne bøger. Det er muligvis rigtigt, men principielt siger denne påstand jo ikke noget om de fattiges *ressourcer* - derimod noget om *anvendelsen* af disse ressourcer.

Det er meget vigtigt at fastholde denne sondring mellem ressourceopgørelse og ressourceanvendelse, og den ovennævnte påstand behandles derfor som udtryk for et adfærdsreguleringssynspunkt (afsnit 5). I konkrete diskussioner kan det anbefales altid at stå fast på, at omfordeling handler om (forbrug af) *hvor meget* og *ikke* om (forbrug af) *hvad*.

Beregning af indkomstvirkning

Hvem er den tunge ende, de svage? Det naturligste er vel at opfatte de svage som de *økonomisk* svage i almindelighed, defineret ved skattepligtig indkomst, bruttoindkomst, socialindkomst el.l. Der er imidlertid intet i vejen for i visse tilfælde at definere de svage som f.eks. *børnefamilierne* eller som (andre) undergrupper blandt de økonomisk svage. Man kan også forestille sig, at bestemte *generationer* opfattes som svagere end andre - f.eks. pensionisterne eller de nyetablerede i forhold til »rentefradragsgenerationen«.

Principielt er der et utal af muligheder for anvendelse af begrebet. Man må derfor i hvert enkelt tilfælde nærmere præcisere, hvilke samfundsgrupper man vil beskytte. Som oftest kan man dog gå ud fra, at det er de økonomisk svage i almindelighed, der tænkes på, når det hævdes, at brugerbetaling vender den tunge ende nedad.

Det er så heldigt, at Amtskommunernes og Kommunernes Forskningsinstitut netop har igangsat en undersøgelse af, hvem der bruger de offentlige ydelser, og af disse personers indkomst- og skattemæssige forhold. Undersøgelsen iværksættes på foranledning af Kommunernes Landsforening. Baggrunden herfor beskrives bl.a. af formanden Thorkild Simonsen i Børsens Nyhedsmagasin 10. april 1987:

»Vi er nået til det punkt, hvor skatteforhøjelser belaster de grupper, som vi ønsker at hjælpe, frem for de grupper der har råd til at betale«.

Sådanne undersøgelser har også været iværksat tidligere, nemlig af Danmarks Statistik på basis af data fra 1976, jfr. Statistiske Efterretninger A 1980, nr. 26. Dette forhindrer dog ikke, at nye undersøgelser - eller i hvert fald nye tal - kan være nyttige.

Beregningen af indkomstvirkingen må

naturligvis være en *netto*beregning - altså en beregning, der baseres på både forøget brugerbetaling og sparet skattebetaling.

Man må derfor først finde et mål for *udbyttet* af de offentlige ydelser for forskellige samfundsgrupper, f.eks. de gennemsnitlige omkostninger pr. »kunde« ganget med antallet af »kunder« i samfundsgruppen. Dernæst må man beregne, hvor meget *skat* samfundsgruppen betaler til netop denne foranstaltning, f.eks. ved hjælp af følgende formel:
$$\frac{S \times O(X)}{O(T)}$$
 hvor

S er lig samfundsgruppens samlede skattebetaling, O(T) er lig de samlede offentlige udgifter, og O(X) er lig omkostningerne ved den udvalgte offentlige ydelse.

Når skattebetalingen herefter trækkes fra den opgjorte udbytteværdi, får man et mål for, om brugerbetaling vil have positiv eller negativ indkomstvirkning for samfundsgruppen. En negativ værdi er selvfølgelig ensbetydende med positiv indkomstvirkning og viceversa.

Der ses ved denne beregning bort fra den *samlede* udbytteforøgelse, der typisk vil være en effekt af brugerbetaling. Denne udbytteforøgelse er vanskelig at kvantificere, men den baserer sig især på forøget konkurrence mellem institutionerne og på en mere omkostningsbestemt efterspørgsel hos forbrugerne.

Der er ingen tvivl om, at brugerbetaling vil have en negativ indkomstvirkning for de svage ved nogle offentlige ydelser. Dette gælder givetvis for daginstitutionsbetaling og da især, hvis de »svage« defineres som børnefamilierne. Men for andre ydelser, f.eks. biblioteks- eller teaterydelser, er det vel sandsynligt, at indkomstvirkingen er den modsatte. Nærmere konklusioner må afvente AKF-undersøgelsen.

Lad os i det følgende forudsætte, at der faktisk er en negativ omfordelingseffekt

ved visse former for brugerbetaling. Visse grupper rammes faktisk utilsigtet på økonomien. I dette tilfælde må det vurderes, om der er *andre* muligheder for omfordeling, der er lige så gode som eller bedre end gratisprincippet. De oplagte muligheder vil være:

- 1) Indkomstgraderet brugerbetaling
- 2) Indgreb i indkomstdannelsen
- 3) Progression i skattesystemet

Helt generelt er der ingen tvivl om svaret: De nævnte foranstaltninger har en bedre omfordelingseffekt end gratisprincippet, idet de langt mere *præcist* kan varetage omfordelingshensynet. Ved gratis ydelser til alle får de rige jo under alle omstændigheder også noget forærende, og der er ikke noget, der tyder på, at det køsystem, der er den typiske effekt af gratis ydelser, i særlig grad begunstiger de dårligt stillede.

Ad 1) Indkomstgraderet brugerbetaling er i politisk forstand en nærliggende tanke, fordi gradueringen jo kan indføres, *samtidig* med at man forøger brugerbetalingen. Den negative omfordelingseffekt af f.eks. forøget brugerbetaling på daginstitutionerne kan så at sige »udlignes« med det samme.

Der er imidlertid væsentlige ulemper forbundet med denne graduering. Forskellige satser er under alle omstændigheder upraktisk, og der kan opstå uheldige samspilsproblemer i forhold til skattesystemet. Hertil kommer, at den graduerede betaling logisk set er udslag af et adfærdsregulerings- eller formyndersynspunkt, jfr. afsnit 5: Det er ganske *bestemte* ydelser, de fattige skal have mulighed for at modtage.

Ad 3) Med indgreb i indkomstdannelsen menes der i denne sammenhæng netop en foranstaltning, der går ud over dette formynderi. Hvorfor ikke give de beskyttelsesværdige pengene selv - til fordeling på

offentlige og private ydelser? Der er f.eks. ingen tvivl om, at en *direkte* udbetaling til de svageste af børnefamilierne vil have en væsentligt bedre omfordelingseffekt end det indirekte tilskud via daginstitutionerne.

Ad 3) Progressionen i skattesystemet er i denne sammenhæng særlig interesseret p.g.a. det snævre samspil mellem de offentlige ydelsers niveau, brugerbetaling og progression i skattesystemet.

Som udgangspunkt er der ingen tvivl om, at progression i skattesystemet har en bedre omfordelingseffekt end gratis ydelser til alle. Denne konstatering er dog ikke i sig selv så interessant, idet det under alle omstændigheder er vanskeligt at skabe yderligere progression i skattesystemet.

I den *konkrete* situation med meget høje marginalsatser er det imidlertid særlig tydeligt, at en forøget skattefinansiering af de offentlige ydelser ikke *kan* have en god omfordelingseffekt. Flere og flere af de højere indkomster støder faktisk imod *skatteloftet*, og i det tilfælde er det jo de lavere indkomster, der må betale, jfr. Thorkild Simonsens ovennævnte bemærkninger. En nedsættelse af det samlede skattetryk, f.eks. via brugerbetaling, vil gøre det nemmere at fastholde progressionen.

På den anden side er det en forhøjelse af skatteloftet naturligvis mulig, hvis man vil se bort fra ulemperne herved: Større sandsynlighed for skatteunddragelse, og en del arbejde der ikke længere bliver udført.

Konklusionen på dette afsnit må være, at omfordelingssynspunktet typisk er et *skinargument*. Der er intet, der tyder på, at brugerbetaling nødvendigvis medfører negativ omfordeling. Tværtimod vil brugerbetaling kombineret med f.eks. direkte tilskud til de beskyttelsesværdige grupper have en langt bedre omfordelingseffekt

end det nuværende system med gratis-ydelser eller tilskud til alle.

5. Adfærdsreguleringssynspunkt

Det lidt tunge og vage udtryk »adfærdsregulering« er valgt i stedet for »formynderi« p.g.a. de éntydigt negative følelser, der er forbundet med det sidstnævnte udtryk. Kernen i synspunktet er dog under alle omstændigheder, at gratisprincippet skal få borgerne til at bruge *mere* af de offentlige ydelser.

Det er imidlertid sjældent, at synspunktet udtrykkes i sin ovennævnte kerneform. Det helt typiske er en påstand om, at brugerbetaling vil få de *dårligst* stillede til at forbruge mindre af de offentlige ydelser. Under afsnit 4 er der argumenteret for, at netop denne påstand er udtryk for et adfærdsregulerings- og ikke et omfordelingssynspunkt.

Når man har slået fast, at der her argumenteres for et bestemt forbrugsvalg hos de dårligst stillede, kan det umiddelbart synes enkelt at tilbagevise synspunktet ud fra almindelige frihedsidealer. Hvorfor ikke lade de beskyttelsesværdige bestemme selv?

Eller mere polemisk: Er man bange for, at de fattige i særlig grad skal bruge pengene ufornuftigt? Købe øl for pengene og lade børnene hænge på gadehjørnerne?

Så nemt slipper man dog ikke uden om adfærdsreguleringssynspunktet. Sagen er jo, at vi i mange andre sammenhænge end ved de offentlige ydelser accepterer en vidtstrakt adfærdsregulering (eller formynderi.) fra samfundets side. Tvungne forsikringsordninger er der bred politisk enighed om, tvungen brug af sikkerhedssele kan de fleste også blive enige om, og det er vel sandsynligt, at de høje tobaksafgifter bl.a. har til formål at beskytte folks helbred mod egne dumheder.

Vi må altså forsøge at se lidt nærmere

på, hvordan dette synspunkt kan anvendes i forhold til brugerbetalingsspørgsmålet. I den forbindelse bliver det centralt at vurdere den eventuelle *sammenhæng* mellem adfærdsregulerings- og omfordelingssynspunktet. Thi som udgangspunkt forekommer det jo ulogisk, for ikke at sige nedladende, når fortalene for gratisprincippet i særlig grad vil værne om de fattiges adfærd og sikre dem mod egne dumheder.

Det skal imidlertid erindres, at *priselasticiteten* sandsynligvis er højere for de fattige end for de rige. De fattige vil altså hurtigere holde op med at låne bøger, modtage undervisning eller gå til læge, hvis der skal betales for det. Denne formodning for høj priselasticitet hos de fattige taler for en vis forsigtighed ved fastsættelse af betalingen, hvor man anser det for vigtigt at fastholde *alle* som kunder.

Eller med andre ord: De (mere eller mindre formynderiske) *lighedsbestræbelser*, der kan ligge i incitamentet til (eller kravet om) at modtage offentlige serviceydelser, skal beslutningstagerne naturligvis være bevidste om.

I sidste ende er det netop en rent *politisk* vurdering, om man vil påvirke eller tvinge borgerne til det ene eller andet forbrugsvalg via afgifter, subsidier eller gratisydelser. Men det er vigtigt at vide, at *grundlaget* for de politiske beslutninger om brugerbetaling må være en vurdering af, om det er *nødvendigt* at regulere borgernes adfærd. Ethvert udbud af ydelser, der *ikke* skal betales af brugeren, er jo principielt adfærdsforvridende.

Det er derfor også nødvendigt, at man i fremtiden nøje overvejer, hvor *vigtigt* forbruget af de enkelte offentlige ydelser er. Eller med andre ord: hvor stort et tilskud der skal gives til forbruget fra fællesskabets side. Det er irrationelt, at spørgsmål om brugerbetaling hidtil mest er blevet

bestemt af ikke-gennemtænkte konventioner og principper samt af kortsigtede provenuhensyn.

Gratisprincippet er formentlig stadigvæk velbegrundet for visse offentlige ydelser. Dette bør vel i hvert fald gælde folkeskolen p.g.a. undervisningspligten og af hensyn til børnene. Og da iøvrigt også for at overholde grundlovens § 76. Det bør formentlig også gælde for de fleste former for sygehusbehandling - i dette tilfælde af hensyn til borgerne selv. For en lang række andre offentlige ydelser må spørgsmålet være mere tvivlsomt.

At gratisprincippet skal fastholdes på visse områder, betyder imidlertid ikke, at man her behøver at afskære sig fra *alle* de fordele, der kan være ved brugerbetaling. Man kan f.eks. forestille sig, at fuld offentlig betaling kombineres med *frit institutionsvalg*. Denne mulighed kan bl.a. realiseres ved brugerbetaling kombineret med tvungne forsikringsordninger eller øremærkede indkomstoverførsler.

Som konklusion må det anerkendes, at adfærdsreguleringssynspunktet *kan* anvendes som argument mod brugerbetaling, og at det er et politisk spørgsmål, hvor meget man vil vægte dette synspunkt. Det vil derfor være et væsentligt fremskridt for modstanderne af brugerbetaling, hvis de åbent erkender, at det er borgernes *adfærd*, de vil regulere.

6. Administrativt besvær

Under diskussioner om brugerbetaling støder man af og til på det argument, at gratisprincippet har været nemt at administrere - og det er jo i hvert fald rigtigt. Som generelt argument mod brugerbetaling fungerer dette synspunkt naturligvis ikke, men det kan dog give anledning til nogle marginale betragtninger. Nogle former for offentlige ydelser kan formentlig slet ikke finansieres af brugerne på en me-

ningsfuld måde. Dette gælder i hvert fald for forsvaret. I andre tilfælde vil det administrative besvær blive så stort i forhold til nytten, at overvejelser om brugerbetaling ligeledes bør opgives. Det vil f.eks. gælde en generel betaling for slid på vejene o.l.

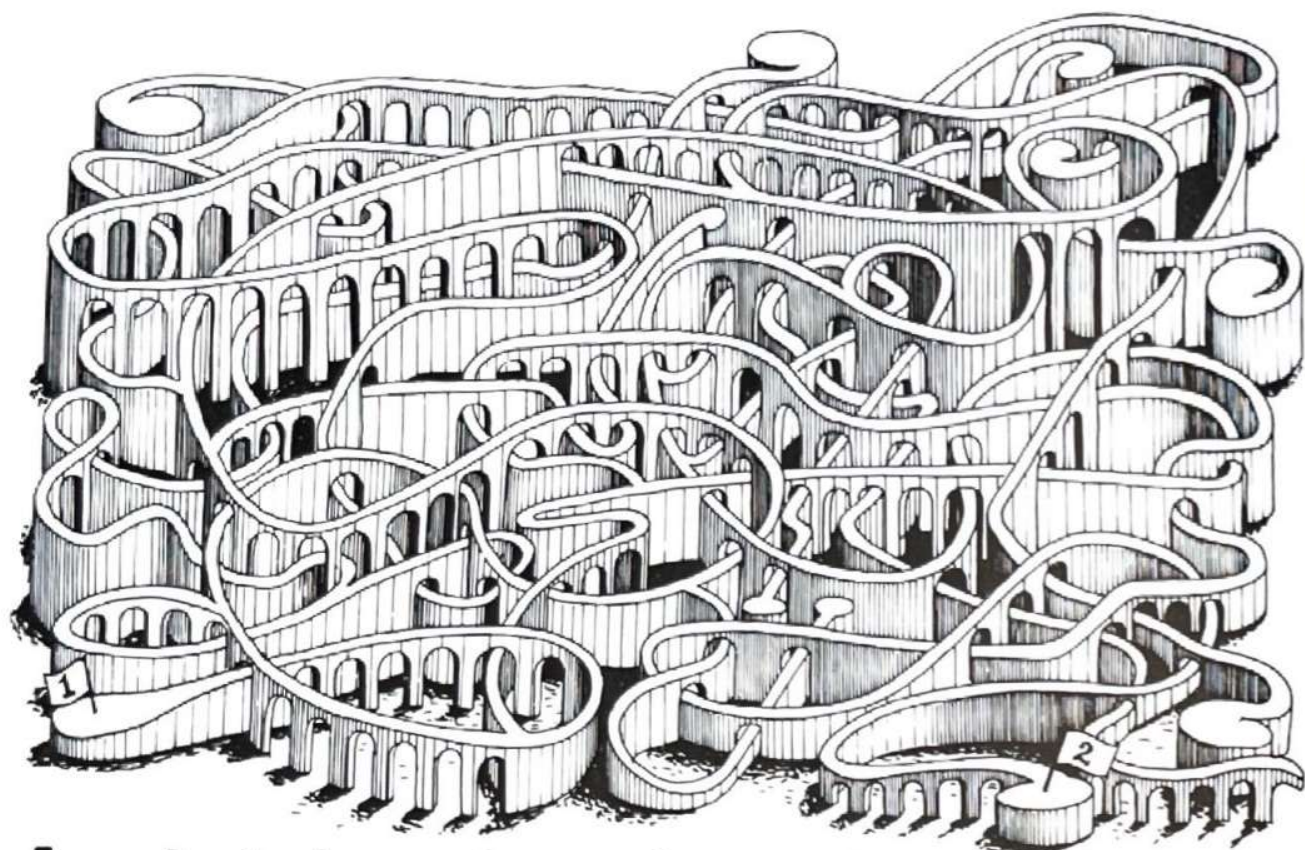
Derudover taler administrative synspunkter imod at fastsætte rent »symboliske« brugerbetalingsbeløb. Brugerbetalingsbeløbet må i det mindste kunne dække det administrative besvær. Endelig taler administrative synspunkter i et vist omfang imod indkomstgradueret betaling, jfr. afsnit 4.

7. Afslutning

De mest tungtvejende argumenter mod brugerbetaling må helt klart hentes i et adfærdsreguleringssystem. Det omfordelingssynspunkt, der så ofte fremhæves i debatten, kan ikke bruges til ret meget og da slet ikke som *principielt* argument mod brugerbetaling.

Det vil være et klart løft for den fremtidige debat, hvis modstanderne af brugerbetaling åbent erkender, at gratisydelse har som formål at regulere borgernes adfærd. Også i andre sammenhænge udøves der formynderi overfor borgerne, men det er vigtigt for beslutningstagerne at vide, dels *at* de udøver formynderi, dels *hvorfor* de gør det.

Det blev i indledningen fastslået, at forfatteren ikke vil beskæftige sig med debattørernes interesser. Trods mange fristelser finder jeg dette princip overholdt i artiklen. Men hvis læserne ikke finder, at alle modstanderes argumentation giver en fyldestgørende begrundelse for deres deltagelse i debatten, kan de jo eventuelt arbejde videre med interessedimensionen. Det vil ikke være unaturligt at starte med de offentlig ansattes organisationer.

Andelsbanken kender vejen til de bedste investeringer

Vejen fra den ene investering til den anden, kan af mange opleves som en indviklet labyrint. Men Andelsbanken kender vejen, der kan gøre din opsparing til en formue.

Fleksibel investerings-aftale med automatiske investeringer

Få en fast investerings-aftale med os. Aftalen tager højde for dine ønsker og behov ved køb af f.eks. obligationer, aktier eller lignende.

Du bestemmer selv, om du vil medvirke, når der skal investeres, eller om vi skal ordne

det hele. Til investerings-aftalen knyttes en A-investeringskonto.

Særlig høj rente på A-investeringskontoen

Vi giver en særlig høj rente på A-investeringskontoen - for tiden 7% på beløb over 10.000 kr. Beløb herunder forrentes med 4% om året. Renten tilskrives hver 31/12.

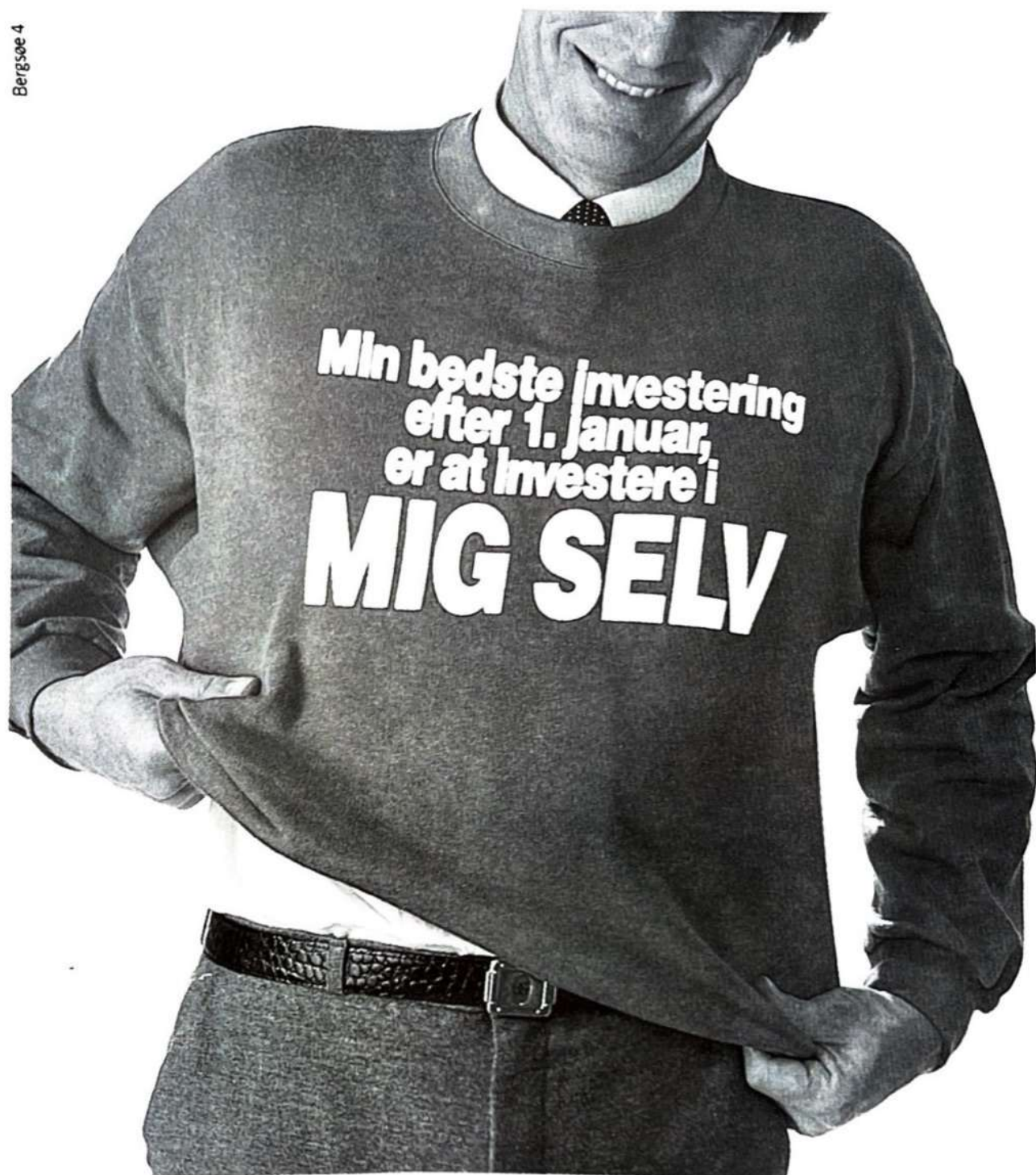
Vi overfører automatisk din opsparing til A-investeringskontoen. Desuden bruges kontoen til opsamling af udbytte, pantebrevsydelser, udtrukne obligationer og renteindtægter.

Når beløbet på kontoen har nået den aftalte størrelse, investerer vi som aftalt.

Få en aftale med din investeringsrådgiver
Andelsbankens investerings-service indeholder alt, hvad der skal til, for at gøre det nemt for dig at investere i værdipapirer. Vore investeringsrådgivere finder du over hele landet.

Kom ind i Andelsbanken og spørg om vej til de bedste investeringer. Så kan din opsparing blive til en formue.

ANDELSBANKEN
investerings-service

Min bedste investering
 efter 1. januar,
 er at investere i
MIG SELV

Investér i Dem selv – med skattefordel.

Få en SDS Kapitalpension, evt. suppleret med en Ratepension. Det bliver den mest fordelagtige opsparringsform efter 1. januar 87 – den eneste, der kan fradrages fuldt ud i Deres personlige indkomst.

SDS Pension er en "levende" opsparing: De kan investere Deres

pensionskroner undervejs og sikre Dem endnu større forrentning.

SDS Kapital- og Ratepension kan nu oprettes af alle – både lønmodtagere og selvstændige – og skræddersys helt efter de krav, De stiller til fremtiden.

Kom ind og hør, hvordan Deres pensionsinvestering skal skæres.

sds

SDS Pensionspakke – for dem, der gerne vil beholde nogle flere af deres egne penge.